

גליון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

בהר - בחוקתי

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת בהר - בחוקותי

אשמעה מה ידבר הא-ל

- א דע 'מה' למעלה ממך - הכל 'מלמעלה' ובגזירת עליון.....
- א 'מה' נאמר ו'מה' נדבר - וידום אהרן.....
- ו 'מה' גדלו מעשיך ה' 'מאד' עמקו מחשבותיך - רק בשמים מבינים את החסד והרחמים.....
- ט 'מה' רב טובך - דברי חיזוק ותנחומים.....
- יב 'מה' תשתוחחי נפשי - ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה.....
- יג 'מה' ה' אלוקיך שואל מעמך - נחפשה דרכנו ונחקורה.....

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

טל: 052-7627127

פרשת בהר בחוקותי

המסולאים בפז באופן נורא שכזה בעיצומה של הלילא דהתנא האלוקי רשב"י, חלילה לנו להעלות על מחשבתנו שאירע האסון מחמת סיבה טבעית וכיו"ב 'ממנהג העולם', ולתלות ביד המקרה ח"ו, שמחשבה זו אינה אלא 'דרך אכזריות', אלא עלינו להתחזק באמונת איתן כי הקב"ה הוא עשה ועושה את כל המעשים, והכל היה בהשגחה פרטית ומדוקדקת כחוט השערה^ה.

'מה' נאמר ו'מה' נדבר - וידום אהרן

ומתורתך תלמדנו על חובת כל יחיד ויחיד מבני ישראל בשעה כזאת, הבה נתבונן מה אירע לאבותינו ביום חנוכת המשכן, שבו הייתה ה'שמחה'

דע 'מה' למעלה ממך - הכל 'מלמעלה' ובגזירת עליון ידוע מה שכתב רבינו הרמב"ם (פ"א מהל' תעניות ה' ב-ג) וז"ל, ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן וכו', וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם. אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו, וצרה זו נקרה נקרת (מלשון מקרה) הרי זו דרך אכזריות וכו', עכ"ל.

ומבואר להדיא, כי בעת צרה ליעקב, בששוד ושבר בגבולנו, כאשר דודי ירד לגנו ללקוט בשושנים, ונלקחו מעמנו מ"ה נשמות קדושות וטהורות, בני ציון

א. כי 'לא הדוחק ממית', ואין לחפש 'אשמים' בדבר... אלא כך עלתה במחשבה לפניו ית'.

וכה היה מעשה אצל הגאון רבי יחיאל מיכל פיינשטיין זצ"ל, שבתו היתה חולה ל"ע במחלת האסטמה (אזמא"ה), דרכו של חולי זה, בעת שתוקף את החולה קושי בנשימה חייבים לחבר אותו למכונה (מאשי"ן) שיעזור לו להמשיך לנשום, ולא ח"ו... לגודל נחיצות המכשיר להצלת חייה, היו להם בבית חמשה מכשירים, מוכנים ומזומנים על כל צרה שלא תבוא, פעם אחת תקפתה קושי נשימה ולא הצליחו בני הבית למצוא אף לא מכשיר אחד, תוך כמה דקות השיבה נשמתה ליוצרה, בימי השבעה נכנס הגה"צ רבי יעקב גאלינסקי זצ"ל לנחם את בני המשפחה, בתוך הדברים הבין ר' יעקב כי מרגישים הם 'אשמים' במיתתה - שלא חיפשו כראוי אחר המכשיר, כי מיד אחר 'יציאת נשמה' מצאו את כל המכשירים מונחים אחר כבוד תחת מיטתה, נענה רבי יעקב ואמר להם, קבלתי מפי המשגיח דלומז'ה הגה"צ רבי משה רוזנשטיין זצ"ל (בשנים שקודם המלחמה הנוראה) שכל עניין ה'השתדלות' אינו אלא לגבי ה'עתידי' - שעל האדם ל'השתדל' שיהיו כל ענייניו על צד היותר טוב, אך המהרהר לגבי ה'עבר' שאם היה משתדל ועושה כך וכך, היה מציל את עצמו מהצרה ומההפסד, הרי אלו מחשבות כפירה ממש, אלא על האדם להאמין בכל לבבו, שכל מה שאירע לו היה בציווי הבורא ואי אפשר לאדם לילך נגד רצונו ית' (הובא בספר שיח יוסף עמ' תק"כ באריכות גדולה ועיי"ש).

ולדין ייאמר, המחשבה על העבר שאילו היו עושים כך וכך או נוהגים באופן אחר אזי לא היה מתרחש האסון הנורא היא מחשבת כפירה ממש...

ב. מסופר, שלאחר שתמו שבעת ימי האבלות בפטירתו של הרה"ק רבי שמעון שלום מאמשינוב זי"ע התהלך בנו הרה"ק רבי מאיר זי"ע עם הגבאי (הרב ביגלאייזען), ובדרך הילוכם אמר לו הרבי הידעת מדוע נהוג אצלנו שלא להעמיד משקה - לחיים במשך ימי השבעה רק לאחריהם, משום שבכל שבעת ימי האבל מדברים אודות הנפטר ומעשה הפטירה, והנה אומרים שהמנוח נלב"ע משום שהיה חולה בכך, ומשום שרופא זה עשה כך אירע כך, וכן כיוצא בזה, ולפעמים אפשר שיחשבו שאילו היו עושים פעולה מסוימת היו מונעים את פטירתו, והרי מחשבות אלו כפירה הם, כי באמת הכל אירע רק אחר שכך גזרה חכמתו יתב"ש, לכך תיכף ככלות ימים אלו, שותים משקה חריף לנקות ולצחצח את המח, ומברכים שהכל נהיה בדברו, להשריש בלבנו שאין כל סיבה גשמית לפטירה, אלא הכל בדבר ה' נעשה, כי כך גזרה ההשגחה העליונה.

ג. משל ששמעתיו מהגה"צ רבי פינחס רוזנבוים זצ"ל, באחד מבתי ישראל הגיע לביקור בשעה שהסבו בני הבית לסעודתם בהשקט ובבטח - ללא כל הודעה מוקדמת מלך החיות ה'אריה' בכבודו ובעצמו, למותר להאריך בגודל הפחד והבהלה שנשתררה באותו בית, הכל חיפשו מחסה ומגן מפחד מוות, זה נכנס לארון הספרים וזה לארון הבגדים, זה קפץ על הארון וזה כמעט נפל מהחלון... אבל, ממקום מסתורם הנם רואים את אחד האחים יושב לו

באר הפרשה - פרשת בהר בהוקות

כיום שנבראו שמים וארץ, וירדה שכינה לתחתונים, כתיב שם - וידום אהרן, שקיבל את הדין באמונה ובעיצומה של השמחה מתו שני בני אהרן שאין לנו טהורה ושלימה בלא שום פקפוק והרהור במחשבתו. שמץ של השגה בקדושתם [עד שמושה רבינו ע"ה אמר עליהם שהם גדולים יותר ממנו ומאהרן הכהן], מה שמחתו של התנ"א רשב"י, 'שיכח ה' בציון מועד', ועלו

בשלווה - לא קם ולא זע, אדרבה הוא מביט לאריה בעיניו כשכולו אומר שלוות הנפש וישוב הדעת, המה ראו כן תמהו, כיצד ייתכן מעמד נורא כזה, וביותר גדלה פליאתם משראו איך שהאריה מתקרב אליו מתוך נהמת הארי והחל מחבקו ומנשקו מכל צדדיו והוא אינו מתפעל כלל משל מחבקו אביו באהבה רבה... ואכן, אחר זמן מה הוריד האריה את ה'מסווה' מעל פניו ונתגלה אליהם 'אביהם' ברוב פארו והדרו, האחים לא יכלו לעצור בעצמם, וישאלהו, אחינו הקטן... כיצד לא רעד גופך מפחד, כיצד נשאת לעמוד בסמוך לאריה מבלי להניד עפעף... ויספת להביט לו בפניו... ויען הילד ויאמר, חשבתי לעצמי, הנה הבית בקומה שלישיית הוא, גם הוא נעול על מנעול ובריח, א"כ, כיצד נכנס האריה דרך דלת הבית, וכי יש בידו 'מפתח' הבית, ועוד, וכי יש ביד מהלך על ארבע לתחוב מפתח בחור הדלת לסובב המנעול ולפתחו, בע"כ תאמר שאין כאן אריה ולא חיה טורפת, אלא אבינו אוהבנו שהוא 'בעל הבית' ורק בידו ה'מפתח' להיכנס הביתה והוא הוא המסתתר תחת עור האריה ולא כל מזיק בא עלינו, א"כ ממה יש לי לחשוש ולפחד, ע"כ הבטתי ל'אריה' בעיניו כאומר לו להדיא 'ידעתי אבי ידעתי' כי אתה המסתתר תחת עור האריה, חפץ אני בקרבך גם בזו העת - אזעק בפניך 'דיד נפש אב הרחמן' רחם עלי וקבל רצוני להתקרב אליך כמאז כן עתה, ואכן האב השיב לי באהבה כפולה ומכופלת, ובעודו לבוש בעור אריה המסתיר את 'אבהותו' חבקני ונשקני...

והמשל מובן מאליו, פעמים ונראה לנו כי אריה טורף ושואג בא לקראתנו... דע נא, מי עשה זאת, הרי אין כח בעולם זולתי אבינו שבשמים - ורק בידו ה'מפתח' לעשות בעולם ובבריותיו ככל רצונו, א"כ בע"כ תאמר שתחת הקושי מסתתר לו 'אבינו אב הרחמן' תחת לבושים והסתרות, אין לך אלא להביט בעיניו (כביכול) ולומר לו הנה אבי אתה מכיר אני בך אף מתחת לעור האריה הנראה כמחשיך ומסתיר, לא אעזבך, ובזה יפתחו בפניו שערי רחמים ויצא מאפילה לאורה ומשעבוד לגאולה, ואף בטרם ישועה הנגלית לא יהא חושך בעדו בראותו את אביו מביט עליו ברחמים וחמלה.

ד. וכבר היה מעשה בבית אחד מהצדיקים אשר נפטרה בתם התינוקת, ודימו אביה ואמה שמכשול יצא מתחת ידם והם אשמים בדבר, ולא מצאו מנוח ומרגוע לנפשם, עד שהגיע הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע לנחם אותם באבלם וביגונם, ואמר להם 'ידיים, ידיים, אלעס בידי שמים', שגם מה שנעשה 'בידיים' אף הוא בידי שמים, שהרי אין כח לאדם להזיז אצבע קטנה בלא שיכריזו כן מן שמיא, והכל נעשה ברצון ה' ית', ובזה נחה דעתם.

ה. הנה רבים ששכבו 'בין החיים ובין המתים' ניצולו לחיים, ואילו אחרים הלכו לבית עולמם, ואין שום הסבר לדבר מה נשתנו אלו מאלו, גם באותם רגעים ממש של אותו 'הסתר פנים' היו כאלו שנעשו להם ניסים ונפלאות וראו בעליל את מידת הרחמים, ועין בעין רואים את ההשגחה הפרטית על כל אחד ואחד שהיה שם, וכמו שסיפר לי אברך בן עליה שהיה שם בתוך המון העם הדחוקים, והנה, זה זמן רב שחוטי ושרוכי מנעליו אינם מתוקנים כהוגן, ובאותו רגע הרגיש שהם נופלים מעל רגליו, וברצונו להחזירם על רגליו קפץ לגובה, ובדיוק באותו רגע גבר הדחוק באופן איום ונורא עד שנשאר תלוי באויר, ומשהתבונן בנעשה עמו, הבין שאילו היה קופץ רגע קודם הרי כבר היה חוזר ונופל על מקומו הראשון, ואילו רצה לקפוץ רגע אחד לאחמ"כ כבר לא היה עולה בידו להתרומם כלל, אלא שהיה זה בבחי' לרגעים תבחננו, השגחה פרטית שיהיה באותו רגע, לא לפניו ולא לאחריו. עוד זכה לראות בנפלאות תמים דעים, שלאחר שאירע האסון בדקו אותו אנשי ההצלה וראו על גופו סימני חבלה - מקום שהלחץ דחק בו במשך כחמש עשרה דקות, ואמרו לו, כי אם היה מספיק ליפול אפילו בסנטימטר אחד, והיה הלחץ על גופו בס"מ גבוה יותר היה נשבר לו אגן הירכיים רח"ל, ומן השמים השגחו עליו לרחמה שיהיה במקום הזה ולא במקום אחר כמלוא נימא.

ובוודאי, גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה, ורמז יש בלשון המשנה (אבות ב א) דע מה למעלה ממך, דע והתבונן ותאמין כי אותה גזירה נוראה בסילוקם של מ"ה הנשמות הקדושות נגזרה למעלה... והרי זה למעלה ממך - למעלה מהשגת אנוש להבין דרכי ההשגחה העליונה.

באר הפרשה - פרשת בהר בהזקות

בסערה השמימה קרבנות ציבור, שעלינו להיות מתלמידיו של אהרן ולקיים בעצמנו וידום אהרן, ואף שנסתרים דרכי ה', ואין אתנו יודע עד 'מה', ואין הלב מאי העביר רחמנא לטב עביר.

ו. נפלאים המה דברי הרה"ק ה"סוד העבודה ז"ע (מכתבי קודש מכתב מא), שהנה איתא בזוה"ק (ח"ג רטו:) שבשעה שקינא פנחס לאלוקיו נתעברו בו נשמות נדב ואביהו בני אהרן הכהן, וידוע שפנחס זה אליהו והוא חי לעולם, נמצא שלאחר שמתו נדב ואביהו שבה נשמתם לשכון עלי אדמות, ולא עוד אלא שחיים הם לעולם, וכתב היסוה"ע, שזכה לכך אהרן ששיבו לו את בניו ויחיו לעולם - ע"י שקיבל את הדין באהבה וכדכתיב (ויקרא י ג) 'וידום אהרן', שהמקבל ע"ע את כל העובר עליו בתמימות זוכה לראות את מידתו ית' הטובה והמרובה ת"ק פעמים.

ז. וכבר אמר אחד מצדיקי הדורות ז"ע, צער גדול ובושה היתה לי לעבוד אלוקים אשר הנני מבין אותם... אל הגה"ק ה'חזון איש' ז"ע ניגש פעם אוד מוצל מאש שסבל ייסורי איוב במשך שנות ה'מלחמה', ואף אחר שנסתיימה המלחמה לא מצאה נפשו מנוח לגודל צערה. ובבואו לפני ה'חזון איש' פתח את פיו ודיבר בכעין תרעומות כלפי מעלה, שאינו מבין היאך עשה ה' ככה לעמו. פתח החזון"א גמרא, הראה לו על תוס' מסוים הידוע כמוקשה הבנה, וביקשו, ירחם נא מר עלי ויבאר לי דברי התוס'. עיין הלה בדברי הגמ' ובתוס' אשר עליו, והחל לנסות לבאר הדברים, אבל החזון"א לא נתן לו והקשה עליו בכה וכה. עד שהודה הלה שאין בידו לבאר התוס'. נענה החזון"א ואמר לו, הרי לך, שאף כמה שורות ב'תוספות' אחד אין בידך לבאר ולהבין דבריהם, ומה טענות יש לך על הנהגת בורא עולם. והיאך תחשוב שיש בידך להבין כבשונו של עולם...

ח. כתב הרה"ק ה'שפת אמת' ז"ע (עיי' חיי שרה תרנ"ב, ועוד) בביאור דברי הגמרא (ברכות יב.) 'כל שלא אמר אמת ויצב שחרית אמת ואמונה ערבית לא יצא ידי חובתו, שנאמר (תהלים צב ג) להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות', ודייקא נקטו ענין האמונה ב'לילה', כי עיקר מצות האמונה היא ב'ערבית' - לעת אשר החושך יכסה את האדם ושרוי בבחי' לילה אז צריך להתחזק באמונתו כי הכל הוא בהשגחה עליונה, ואם לא אמר אמת ואמונה ב'ערבית' לא יצא ידי חובת מצות האמונה. ידוע מה דאיתא בזוה"ק (ח"ג קנב:) אשר יוצא 'כרוז' ביום י"ד אייר - פסח שני, ומכריזו 'כל מאן דלא יכיל למחמי מטרוניתא ייתי ויחמי עד דלא ינעלון תרעי (כל מי שלא היה יכול לראות את פני האדון ה', יכול לבוא ולראות בטרם ינעלו את השערים), 'אימתי כרוז אכריזו, בארבעה עשר לירחא תניינא, דהא מתמן עד שבעה יומין תרעין פתיחין מכאן ולהלאה ינעלון תרעי' (כרוז זה יוצא ביום י"ד אייר, ומאז ועד ז' ימים עדיין פתוחים השערים, ולאחר מכן ינעלו אלו השערים), וידועה הקושיא, מדוע ננעלים השערים דווקא בפרוס חג השבועות הבעל"ט. וביאר הרה"ק ה'נתיבות שלום' ז"ע כי נודע ששבעה שבועות הספירה מכוונים כנגד ז' מידות, וב' השבועות האחרונים הם כנגד 'יסוד ומלכות' שעניינם על דרך העבודה - קדושה ואמונה, וזאת באו ללמד לכל ב'נעילת השערים' כי בענייני קדושה ואמונה צריך לעבוד בכל כוחו ולהתייגע אף כשהשערים נעולים, כשנראה לו שהכל סתום...

ט. בימי המלחמה הנוראה כשההרה"ק ה'עקידת יצחק' מאלכסנדר ז"ע במחנות וכבשני המוות ל"ע, ביקשו מאתו הסובבים, 'רבינו, חזק ידינו ואמץ כוחנו בדברי חזק'. נענה הרה"ק ואמר (נדפס בספר עקידת יצחק, נ"ך, בכותרת 'בשנות הזעם במחנה ההשמדה'), הנה כתיב (תהלים צב ג) 'להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות', ולכאורה צריך ביאור, בשלמא 'חסדך' היינו שאומרים בלשון נוכח אל הקב"ה חסדך - כי החסדים הבאים עלינו מתנת הקב"ה הם, אבל מהו שאמר ואמונתך בלילות - היה לו לומר ואמונתנו בלילות, כי בעת החשיכה - אנו מתחזקים באמונה, וכביכול אין האמונה של הבורא אלא שלנו. וביאר הרה"ק ביאור נורא כי כשהקב"ה מנסה את האדם ומסתיר פניו ממנו - הרי הוא מאמין ביהודי שיעמוד בגבורה בעוז ותעצומות, וזהו אומרו 'ואמונתך', שהקב"ה מאמין בנו שנעמוד כראוי בנסיון. על דרך זה ייאמר, שכביכול רבון כל העולמים אמר בליל ל"ג בעומר 'אני מאמין באמונה שלימה בבניי חביבי שהם יעמדו בנסיון ויתגברו כארי להחזיק בעמוד האמונה בתמימות', כי יש בהם כוחות עצומים ונפלאים והאמונה הטהורה חקוקה בקרבנו, וישראל מאמינים בני מאמינים הם. הבה נעמוד בזה בעוז ובגאון - לחזק כביכול את האמונה שיש לאבינו שבשמים בנו...

וכך ביארו צדיקים (הרה"ק ה'שמח ישראל' ז"ע בשם זקינו הרה"ק ר' פייבלע, 'תפארת רבותינו' אות נא) במה שנאמר (תהלים פט ו) 'וידו שמים פלאך ה' אף אמונתך בקהל קדושים', כי בשמי שמים מודים על ה'נפלאות' הגדולות, ומה הם אותם 'פלאות', אף אמונתך בקהל קדושים - הכח שיש לקרוצי חומר להאמין בה' בכל מצב, הן בזמני האורה והן בזמני חשיכה, וזה אכן 'פלא' וחידוש גדול...

באר הפרשה - פרשת בהר גזוקות

וכך כתב בספר 'מנורת המאור' (פ"ד) כי המשבילים"א (עמוס ה יג) 'זוהיה המשביל בעת ההיא ידום', וכתוב (איכה יקבלו הייסורין מאהבה ובעת הצרות ידומו, שנאמר ג כח) 'ישב בדרד וידום כי נטל עליו'. עכ"ל.

יש שרמזו בלישנא דקרא (תהילים קטו ב) 'למה יאמרו הגוים', שזהו ההבדל והחילוק בין ישראל לעמים, שהללו אינם מאמינים אלא מלאים טענות וטרוניות כרימון ותמיד יאמרו וישאלו למה... למה... אולם אצל בני ישראל כתיב (שם קמד טו) מאמינים בני מאמינים, ועל כל דבר ודבר אומרים 'ככה', כן הוא רצון השי"ת ומקבלים את הדין באהבה. י. הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (מחנה ישראל ח"ב פ"ג) מסביר על פי משל - לאחד שהיה שוכר בית משר אחד בעד ג' מאות רובל כסף בכל חודש, ויהי היום, הוצרך השר ליסע למרחקים, ומינה אחד ממקורביו על נכסיו ובתוכם את הבית ששכר היהודי, ה'ממונה' החדש רשע גדול היה והעלה לכל השוכרים את תשלום השכירות לחמש מאות זהובים, בבוא יום הפרעון חסרו ליהודי סך עשרים רובל כסף, והתחנן לו היהודי שימתין לו כמה ימים עד שישגי את כל הסכום, אך הרשע לא הסכים לכך בשופ"א, והכהו בשוט עשרים מכות נמרצות - כנגד עשרים הרובל שהחסיר מתשלומיו, כך עשה לעוד כמה אנשים, במשך הזמן נעשה הממונה לעשיר גדול וקנה חצר לעצמו, לאחר זמן חזר השר לביתו, נכנס אליו היהודי וסיפר לו על כל מעללי 'הממונה', וחמת השר בערה בו. אמר לו היהודי - עתה גזור אני עליו שיתן לך על כל מכה ומכה - מאה רובל כסף, והמשיך השר לומר הנה אחוזה גדולה קנה לעצמו ששוויה ארבעת אלפים רובלים, ומעתה מחצית ממנה שלך היא, חזר היהודי לביתו ופניו זועפים, שאלוהו בני ביתו, מדוע פניך רעים היום, ויען ויאמר, הרי כבר אינני מרגיש את כאב ההכאות, לכן מצטער אני מדוע לא הכה אותי הרשע עוד עשרים מכות, שאז הייתה כל האחוזה עוברת לרשותי. ומבאר ה'חפץ חיים' את הנמשל, כשסובל אדם ייסורים בעולם הזה הרי בעת ההיא הוא דואג ומצטער עליהם, ואינו רוצה לסבלם כלל, אך כאשר יבוא 'לעולם הגמול' ויקבל שם שכר עבור כל שעה ושעה של ייסורים שסבל בהאי עלמא ישמח בכל מכה ומכאוב שעבר בהאי עלמא, כדאיתא במדרש (ספרי פר' האזינו אות שיא ועיי"ש) 'זכור ימות עולם (דברים לב ז) - אמר להם הקב"ה כל זמן שאני מביא עליכם ייסורים בעולם הזה תזכרו כמה טובות ונחמות עתיד אני ליתן לכם לעולם הבא'. ועיקר הכל להאמין שכל מה שנודמן לו בהשגחה פרטית מאתו יתברך לטובתו וכמו שאמרו חז"ל (ברכות ס:) 'כל דעבדין מן שמיא לטב הוא דעבדין (עכ"ל)'. כבר אמרו כי זעקתו של המתטיסר וכואב 'אוי... אוי...' בגימטריא שבעה עשר כגימטריא של תיבת 'טוב', לומר לך כי כל 'אוי' טוב הוא אלא שפעמים ה'טוב' בנסתר הוא...

הנה אמרו חז"ל (יומא יב.) 'מה היה בחלקו של יהודה, הר הבית הלשכות והעזרות. ומה היה בחלקו של בנימין, אולם והיכל ובית קדשי הקדשים. ורצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסת לחלקו של בנימין, ובה היה מזבח בנוי, ובנימין הצדיק היה מצטער עליה לבלעה בכל יום, שנאמר (דברים לג יב) 'חופף עליו כל היום', לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזן לגבורה'. ביאור נפלא ביאר בה הגאון רבי יהודה רבינוביץ זצ"ל (בספרו כרם חמד), עפ"י דברי המדרש בפרשתן (בר"ר צב ח) שבאותה שעה שבנימין 'נתפס' בגניבת הגביע צעקו עליו השבטים בדברי גנאי 'גנבא בר גנבתא' (גנב בנה של גנבת, שהרי אמו רחל גנבה את התרפים) ובתנחומא (ז) איתא עוד 'והיו עומדין ומחבטין לבנימין על כתפיו, ואומרין לו גנבא ברא דגנבתא, ביישתנו, בן אמך את, כך ביישה אמך את אבינו, ובשביל אותן המכות שהכוהו בכתפיו זכה שתשרה שכניה בין כתפיו'. פירוש, שבזכות המכות זכה שבית 'קדשי הקדשים' יהיה בחלקו.

מעתה נשכיל להבין מדוע לא זכה בנימין שגם המזבח יהיה בחלקו, כי יהודה לא הכה אותו כשאר אחיו, שהרי הוא 'ערב את הנער' (זה בנימין), להחזירו אל אביו בשלימות, ולכן לא היה יכול להכותו כי אז היה עלול להחזירו פצוע וחבול, ונמצא שלא קיים הבטחתו דמה לי קטלא כולה מה לי קטלא פלגא, ומאחר שלא לקה בנימין ע"י יהודה לכן הייתה רצועה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסה בחלקו של בנימין, ועל זה היה בנימין הצדיק מצטער כל היום - מדוע לא זכיתי שגם יהודה יפליא בי מכותיו, כי אז הייתי זוכה שגם מקום המזבח יהא בחלקי... וזה נרמז בר'רצועה שהייתה יוצאת', כי שליח ב"ד מכה את החייבים מלקות ברצועה שבידו (מכות כב:), ועל זאת ה'רצועה' היה בנימין מצטער - שלא לקה עוד באותה רצועה, כי אילו היה לוקה עוד היה זוכה שיהא מזבח בחלקו. והדברים נשגבים, כי אין האדם יודע לכמה מעלות טובות יזכה על ידי היסורים, ועל ידי שיזכור עניינים אלו יהא קל בעיניו לקבל את היסורים באהבה.

יא. ולהוציא מדעת בני אדם שה'חכמים' המה מבינים ב'רוחב דעתם' מה אירע והיאך נגרם האסון, מי אשם בדבר ובמי תלוי הקולר (ועד שנדמה להם שמי שאינו מביע דעתו בראש חוצות לשוטה ופתי יחשב...) ועל זה כתב ה'מנורת המאור'

באר הפרשה - פרשת בהר בהזקוקות

כי עם קדוש אתה לה' אלוֹקֵיךְ, וביאר ה'אבן עזרא' (ר"ה ולא תשימו קרחה) וז"ל, אחר שתדעו שאתם בניו לה', והוא אוהב אתכם יותר מאהבת אב לבן, לכן אל תתגודדו על כל מה שיעשה, כי כל אשר יעשה לכם לטוב הוא, ואם לא תבינהו (תדעו, שהוא) כמו שלא יבינו הבנים הקטנים את מעשה אביהם רק יסמכו עליו, בן אתם תסמכו על ה'י, והוא שאמר 'כי עם קדוש אתה לה' אלוֹקֵיךְ, שבכם בחר ה' להיות לו לעם יי, לכן תאמינו בכל לב ונפש כי הכל בחשבון ממעל יי לטובתכם ולהנאתכם יי, עב"ל.

ומעשה אבות סימן לבנים שלא להרהר אחר מידת הדין ולהתבונן במהות הצרה - 'מה' חרי האף... אלא יסלק מליבו כל אותם שאלות ומענות מתוך אמונה פשוטה ב'קל אדון על כל המעשים'.

'מה' גדלו מעשיך ה' 'מאד' עמקו מחשבותיך - רק בשמים מבינים את החסד והרחמים

בתיב (דברים יד א-ב), 'בנים אתם לה' אלוֹקֵיכם, לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת

יג. דבר נפלא אמר הגאון רבי דוב מאיר רובמן זצ"ל ראש ישיבת 'תפארת ישראל' (חיפה) לבאר בלשון התפילה בהזכרת נשמות 'אב הרחמים שוכן מרומים', וכן על דרך זה 'א-ל מלא רחמים שוכן במרומים', שלכאורה מה עניין לספר בשבחו של הקב"ה דייקא בזה שהוא 'שוכן מרומים' (ופשיטא שאין זה רק כמליצה וחרוזים בעלמא), אלא שכשאנו מעלים בזכרונו את הנשמות שהלכו לעולמם עלינו להצדיק את הדין ולומר כי הקב"ה הוא אב הרחמים וא-ל מלא רחמים, וכי תאמר איה רחמנותו... ומה שייך לומר שהיה כאן 'רחמים' בעוד שנראה שניתכה מידת הדין במלוא עוזה ותוקפה, על כן אנו אומרים מיד שוכן מרומים - שרק כאן בעולם התחתון נראה כרעה וצרה, כי קצרה דעתנו ועינינו להבין את כל מהלך ההשגחה האלוֹקית ומאוד עמקו מחשבותיך, אכן אם מביטים 'מלמעלה' רואים היטב עד כמה הוא 'אב הרחמים'.

מעשה נורא הביאו בספרי קורות הימים על תלמידו של הרמב"ן שחלה את חליו האחרון, והלך הרמב"ן לבקרו, וכאשר ראה דכבר תקיף ליה עלמא, אמר לו - שמע בני לאשר אצורך, הנה בעולם העליון יש היכל קדוש הנקרא 'כסאות למשפט' ושם 'שכינה' נמצאת, על כן קח נא 'קמיע' זו אשר אתן לך כעת, עמה תלך לכל הממונים ותבקשם שיובילוך להיכל 'כסאות למשפט', שם תשאל מאת הבורא 'כמה שאלות עצומות שיש לי על הנהגתו יתברך עם עמו ישראל', וגם על מה נלקחת מהאי עלמא כה צעיר לימים. ויהי היום, וישב הרמב"ן ולמד אצל החלון, והנה נפתח החלון, ונתגלה אליו אותו תלמיד ואמר לו, בעלותי השמימה, בכל מקום שהראיתי את הפיתקא שמסרת בידי לא מנעו את דרכי, וכך עליתי מעלה מעלה עד אותו היכל אשר ציוויתני לילך שמה, אך מה אעשה שכאשר רציתי לשאול את השאלות והתמיהות שציוויתני לשאול, לא הוקשה לי מידי ולא היה לי מה לשאול, כי בעולם האמת רואים שאין כלל קושיות, והכל 'בצדק ובמשפט בחסד וברחמים' (הובא במשנה שכיר אבות פ"ו ממה שראה בספר קדום).

מסופר על הרה"ק ה'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע שקודם הסתלקותו מן העולם אמר לא אכנס לגן עדן כל זמן שבנ"י לא יוושעו, אחר תקופה כשגברו גזירות על בני"י שאלו את בנו הרה"ק הרי"מ מזינקוב זי"ע הרי כך וכך אמר אביכם... השעין הרי"מ את ראשו, אח"כ קם ואמר, אבי נתגלה אלי ואמר, כתיב (תהלים מח י) 'דמינו אלוֹקים חסדך בקרב היכלך'. כל מה שנדמה בזה העולם שיש מידת אלוֹקים - דינים לישראל, הרי בקרב היכלך - בשמים ממעל, רואים שהכל חסדים גמורים, ואיך יבקש שיפסקו חסדים אלו (ילקוט אוהב ישראל ערך גזירות).

סיפר המגיד מישירים הנודע הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל משרידי תלמידי נובהרדוק בדור האחרון (הובא בספרו 'הגדת' פר' יתרו עמ' שני"ח) שבימי ילדותו החלו המשכילים להוציא לאור 'כתבי עת' כדי למשוך אחריהם את בני הנוער, ואמו ע"ה שחפצה להגן על בני ביתה, היתה מביאה בכל יום לביתם את ה'דער אידיש'ער טאג בלאט' שהיה כתוב בלע"ז (בשפה הגרמנית) אבל היה כשר וראוי להכנס לבית יראים ושלמים. אמו היתה מוסרת בו 'שיעור כללי' בכל יום אחר הצהרים לכל שכניה שלא ידעו לקרא בשפה הגרמנית, ובכך מנעה אף משאר אחינו בני ישראל שלא יתבוללו בין פריצי עמנו רח"ל על ידי קריאת כתבי העת שלהם.

באחד הימים כשעמדה אמו במטבח הבית ועסקה בעבודתה, וכבר החלו השכנים להתאסף בחדר הסמוך - לשמיעת ה'שיעור', נטלה אחת משכנותיה את הציטוט (עיתון) וראתה בו תמונת ספינה הפוכה, וכה נודעה מאשר ראו עיניה עד שניגשה אל בעלת הבית וגערה בה, וכי היאך תעמדי בהשקט ובשלווה לעסוק בחיתוך תפוחי אדמה

באר הפרשה - פרשת בהר בהזקוקת

בעוד שספינה גדולה התהפכה למצולות ים על כל יושביה, ותצחק בעלת הבית בקרבה כשומעה את 'טענותיה', בהסבירה שכאן נכתב אודות ספינה חדשה שזה עתה סיימו לבנותה ברוב שכלול פאר והדר, אך מכיוון שאינך יודעת לקרוא את הכתב אשר מתחת לתמונה החזקת את העיתון הפוך, ולכך דימית בנפשך שהספינה התהפכה למצולות. סיים רבי יעקב ואמר, מכאן למדתי 'דרך חיים' שלפעמים נראה לאדם שצרות רבות באות עליו, ובאמת כל מחשבתו זו באה לו רק מאחר שמביט על הדבר ב'היפוך', אין לו אלא לחזור וליישר את ראותו ולהתבונן בעין האמונה שכל מאן דעביד רחמנא לטב עביד, והכל יבוא על מקומו בשלום.

יד. וראה ברמב"ן שם שמביא דברי ה'אבן עזרא' ומוסיף בזה"ל, ולפי דעתי כי טעם 'עם קדוש' הבטחה בקיום הנפשות לפניו יתברך, יאמר אחרי שאתה עם קדוש וסגולת ה' וכו' וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח אין ראוי לכם להתגודד ולהקרח על נפש ואפילו ימות בנוער, ולא יאסור הכתוב הבכי כי הטבע יתעורר לבכות בפירוד האוהבים ונדודם אף בחיים, ומכאן סמך לרבותינו (מו"ק כז:) באסורם להתאבל על נפש יותר מדאי. עכ"ל.

ידוע שכל בניו וחתניו של הרה"ק רבי שלום משאץ זי"ע נפטרו על פניו ל"ע (חוץ מבת אחת, והם היו כולם צדיקים וקדושים, דוגמת בנו הגה"צ רבי יעקב זצ"ל שנלב"ע בצעירותו, ואביו ציווה לחרוט על מצבתו שהיה נוטר הברית). סיפר הגה"צ מקטמון זצ"ל, בשעה שחזר הרה"ק מקבורת בנו האחרון היה שרוי בשלוות הנפש בתעצומות עוז. ניגש אליו הרב מקטמון ושאלו מניין לו כוחות אדירים כאלו. השיב הרה"ק בכוח גדול, פעמים שאב משלח את בניו לדרך רחוקה מאד במדינת הים לצורך תכלית מסויים. ומדרך העולם שלבו של האב יתמלא בגעגועים עזים, אלא שהוא משקיט את סערת רוחו בידיעה שלצורך טוב נשלחו שם - ובניו שרויים בטוב ובנעימים, ובפרט ימצא מרגוע לנפשו בקריאת איגרות ומכתבים שהם משלחים אליו מידי פעם, אף אני, שלוות נפשי באה מתוך ידיעתי שהם הפליגו לדרך רחוקה למקום שכולו טוב - כשהם קרובים לשכינה הקדושה ושמא תאמרו 'איגרות שלום' מה יהא עליהם, נו, על זה הנני מוכן לוותר ולהתגבר.

ובעניין זה, ידוע מכתבו של הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, גם נודע בקבלה שאם האבלים אינם מתאבלים יותר מדאי (על מי שנפטר בקיצור ימים) כל אותם ימים שחסרו לו יעברו ליוצאי חלציו, ויאריכו ימיהם בטוב ובנעימים. טו. ואכן אין ביד בני עולם להשיג ולהבין אפס קצהו מהנעשה בעולם, אם מקוצר שכלו של בשר ודם להבין בעומק הנהגת הבורא, אם מ'קוצר ראייתם' - שאינם נמצאים בזה העולם אלא כ'אורחים' למאה ועשרים שנה מתוך ששת אלפי השנים ולא יותר, היאך יבינו את כל הנעשה כשאין לפנייהם 'תמונה ברורה' מ'עבר הווה ועתיד' (וכי יודע האדם מה היה 'עברו' של כל איש וכל חפץ, ולשם מה נשלח הַנְּהָ. גם מי יודע מה יהא בעתיד ואיזה טובה וברכה מכינים עבורו מן השמים, וכי"ב הרבה, מחשבות שמים שאין לנו כל הבנה וידיעה בהם), אין לו אלא להלך בתום ובתמימות לקיים רצון הבורא ולהאמין בו בכל לב והשי"ת ישפיע עליו רוב טובה.

וכן ביארו את הכתוב, שביקש משה רבינו 'הודיעני נא את דרכך' (שמות לג יג), א"ל הקב"ה 'הנה מקום אתי' (שם כא), ובגמ' ביארו (ברכות ז.) שביקש משה לדעת דרכיו של הקב"ה 'מפני מה יש צדיק ורע לו רשע וטוב לו, ועל כך השיבו לו 'הנה מקום אתי', פירוש מי שהוא מהלך על הארץ אינו רואה כי אם מחזה מחזה לחוד, אמנם המהלך על כנפי רוח, ועולה ממעל לארץ על ידי עראפלאן (מטוס), הרי רואה הוא כמה וכמה מחזות כאחד. כך א"ל הקב"ה 'הנה מקום אתי', כלומר אם תעלה השמימה אזי תראה מכאן עד כמה כל דבר בחשבון ארוך עם הרבה פרטים ונידונים, וכאשר תראה כמה טובה יש בכל דבר ודבר המתרחש בעולם שוב לא יהיו לך שום קושיות.

ידוע משלו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע ל'אורח' שנקלע לכפר פלוני לשבות שבתו, והנה ביום השבת קודש רואה האורח כי הגבאים בביהכ"ס דשם נוהגים במנהגים שונים ומשונים... לפתיחת הארון נתכבד יהודי מתושבי ה'מזרח', לאחמ"כ עמדו וקראו לעליה הראשונה נער צעיר מתושבי צד מערב, משם המשיכו לקרן צפונית מזרחית שם נקרא שוב נער צעיר לעליה הב', ול'שלישי' נקרא זקן מופלג מצד דרום, 'רביעי' מצפון, ו'חמישי' מהכסא השביעי שבאמצע ביהכ"ס... והיה נראה בעליל כי הללו מבולבלים בדעתם, עד שאין קוראים לעליות לפי איזה 'סדר' בר הבנה כלל וכלל, לא לפי 'אלפא ביתא' לא לפי סדר ישיבת ביהכ"ס וגם לא לפי 'זקן זקן קודם'... בגמר קריאת התורה לא אזור יותר כח ופרץ בפני הגבאי בטענה יואיל נא בטובו לתת מקומו לאנשים המבינים ב'עסקי גבאות' ולא ינהיג מע"כ את ביהכ"ס לפי שגעונותיו ובלבוליו... שחק הגבאי, ואמר, הנה אורח אתה אשר בין לילה באת הנה ובין לילה פונה אתה לדרכך, וכי כך ברצונך להבין את הנעשה כאן, אם תרצה קבע מקום מושבך כאן לכל הפחות למשך חצי שנה אז יעלה בידך להבין את הנעשה, כי הנה פלוני היושב ראשונה במזרח קיבל לפני כשבוע עליה

באר הפרשה - פרשת בהר בהזקותי

לרגל יא"צ (יום השנה) שהיה לו, זה השני בסמוך לו נתכבד ב'שישי' לפני כג' שבועות כאשר נערכה שמחת הנישואין לנכדו החשוב, השלישי היושב לידו יעלה ויבוא למפטיר בעוד כחודש ומחצה לרגל יא"צ של אבי אמו... על כן לא נתכבדו כל אלו בעליה' היום, ומה ש'נער צעיר' נתכבד ראשונה, כי עליה זו של 'כהן' היא ובשבוע זה נסעו מכאן כל משפחת 'כהן' ולא נשאר לנו אלא כהן זה לבדו... 'סדר' יש כאן שבמשך מחצית השנה יעלה כל אחד מבני העיר לעליה לתורה, ומה לך כי נזעקת - אין בידך להבין את הנעשה בתור אורח לרגע... כיו"ב אמר החפץ חיים, אנו באים לזה העולם כ'אורחים' על 'מאה ועשרים' שנה - לא ידענו מה היה בזה העולם לפני ירידתנו ולא נדע מה יקרה מחר בזה העולם, היאך נרצה להבין את הנעשה כשאין בידינו 'תמונה ברורה' כלל וכלל... וכי ידענו מי היה כאן לפני מאתיים שנה ויותר שעתה עליו להשלים כדי תיקונו ענין פלוני (ביגלול)... וכי ראינו מה היה לפני שלושת אלפי שנה במקום פלוני... ע"כ כל איש על מקומו ינוח בשלווה והשקט ויקבל גזירת שמים באהבה ושמחה... ויבין כי הוא נתון 'בידים טובות' - הקב"ה הדואג לו ולמחסורו יותר ממה שיש בידי אדם לדאוג לעצמו, אין לנו אלא לשמוח ולסמוך עליו בעיניים עצומות'.

עוד כיו"ב המשיל ה'חפץ חיים' למי שנכנס לביהכ"נ בעת שאמרו הקהל בפסוקי דזמרה, והנה הוא שומע אותם לאמר 'שומר ה' את כל אוהביו ואת כל הרשעים', ותמה עד מאוד על מה זכו אותם רשעים לשמירה מעליא. לאידך, רעהו נכנס באמצע התפילה ושמע אותם אומרים 'את כל אוהביו ואת כל הרשעים ישמיד', ונרעש כולו מפני מה נגזרה כליה על ראשם של הצדיקים ח"ו, והרי 'חלילה לך להמית צדיק עם רשע' (בראשית יח כה). עד שבא פיקח אחד ואמר, הקב"ה דיין אמת הוא, וכל 'קושיותיכם ותמיהותיכם' אינם אלא מאחר שאינכם קוראים את הפסוק כדבעי מרישיה ועד סיפיה - 'שומר ה' את כל אוהביו, ואת כל הרשעים ישמיד', שכן הוא בדין, את הצדיק יאהב ה', ואת הרשע יעניש. אך כאשר מביטים הנכם רק בחלקו של הכתוב, סבוכים אתם בכל מיני קושיות ותמיהות. אי אפשר לאדם 'לדון' בכבשונו של עולם רק אם ידע את כל המאורעות בעבר הווה ועתיד, ולא רק על הנראה לעיניים בשעה אחת בלבד, אז יכיר שאין שום קושיא על הנהגתו של הקב"ה, על מה עשה ה' ככה, כי הצור תמים פעלו, קל אמונה ואין עוול צדיק וישר הוא.

וכן מצינו במדרש (אלה אזכרה) בענין עשרה הרוגי מלכות, שאחר שהחליט הרשע הבליעל להפשיט את עורו של ר' ישמעאל כהן גדול שרפי מעלה צעקו במרה 'זו תורה וזו שכרה', יצאה בת קול משמים אם אשמע קול אחר אהפוך את העולם למים לתוהו ובוהו (כלשון ה'פיוט' על עשרת הרוגי מלכות במוסף דיוה"כ), והרבה ראו כן תמהו, שאין כאן תשובה מן השמים אלא אזהרה שישתקו ולא ישאלו על הנהגת שמים. וביאר הגה"ק הגר"ש קלוגער זי"ע שאדרבה, תשובה נפלאה יש כאן, וביאר במשל לפריץ אשר איווה לעצמו בגד מיוחד ומפואר שבו יוכל להתגאות ולהתהדר בפני חבריו בנשף גדול שעמד לערוך לרעיו הפריצים, עמד הפריץ וקנה במקום מרוחק בד יקר ביותר, ויקרא לחייט יהודי, ויצוהו לתפור לו מבד זה בגד נאה ומהודר ביותר - גם נתן לו חוטי זהב וכסף לשזרם בתוככי הבגד... החייט הכניס כל אונו ומרצו וישם לילות כימים עד שהוציא מתחת ידו בגד אשר עין לא ראתה כמוהו... כאשר הופיע הפריץ בנשף הדור בלבושו היללו הכל את מעשה האומנות שבתפירת הבגד. אך פשוט הוא שהדבר עורר קנאה בקרב הגויים - אנשי החצר של הפריץ, והללו החלו לרנן ולהוציא לעז על היהודי שגנב לעצמו חלק נכבד מהבד היקר ובפרט מחוטי הזהב וכסף.

והנה חזקה על 'לשון הרע' שתתקבל ובפרט כאשר המספר הוא נכרי על יהודי, הדברים נכנסו בלב הפריץ שמיהר לקרוא ליהודי ותבע ממנו שיחזיר לו מיד את ה'גזילה', לעומתו טען החייט שלא נטל לעצמו שום פיסת בד וכל אשר בא לידו נכנס בבגדו של הפריץ יר"ה. ואל ישאלני הפריץ כי הבגד קטן במידתו מהבד אשר ניתן לי - כי על הפריץ לדעת פרק במלאכת החייטות, וכל בגד עשוי מקיפולים הרבה ורק נראה כי אין כאן את כל הבד... הפריץ לא קיבל את דבריו, וחזר ותבע בתוקף את שארית הבד, היהודי ניסה לתאר בפני הפריץ כיצד הבגד עשוי ומדוע הוצרך להשתמש בכמות כה רבה של הבד היקר, אך ללא הועיל. בצר לו ביקש החייט את הבגד, וכשניתן לו החל לפרום ולפתוח את כל התפרים והקשרים ובין רגע לא היה כלל בגד לפנייהם אלא חתיכות חתיכות של בד ולצידם הרבה חוטי זהב וכסף, ותעל חמתו של הפריץ - ויזעק זעקה גדולה ומרה, מדוע השחתת את הבגד. ושיבהו החייט, ויאמר, ראה ראיתי שאינך יורד לסוף דעתי והבנתי שלא ידע מר 'חייטות' מהי גם אינו סומך על ידיעותי בחייטות על כן אמרתי 'אני את נפשי אציל' - אין בפני אלא ברירה אחת, לפתוח את כל קשרי ותפרי הבגד אז ייווכח מר במו עיניו שהבד שניתן לי נמצא כאן בשלימותו.

מה' רב טובך - דברי חיזוק ותנחומים

וידעו שהכל לטובה, והיינו אע"ג שעמדו צפופין וברוחק אעפ"כ משתחווים ומודים לה' באמונה שזהו לריווח והצלחה.

אמרו חכמים (ברכות פ"ה מ"ט) 'חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה', וכתב הרמב"ם בפירוש המשניות וז"ל, אין ראוי למשביל להשתומם כשתבוא עליו רעה גדולה מפני שאינה יודע סופה וכו', ואולם אזהרת הכתוב על היגון והדאגה כל כך גלוי ומפורסם בספרים ובדברי הנבואה שאין צריך לדבר עליו, עכ"ל.

נפלאות מצינו בדברי הרה"ק השפת אמת זי"ע (ויצא תרנ"ח ד"ה במדרש) בזה"ל, ולכן נקרא הקדוש ברוך הוא 'בעל הנחמות', כי הנחמות של בני אדם אין יכולים לתקן כל הצער העבר, אבל הנחמה שיהיה מהקב"ה יהיה מהופך כל הצער לטובה. והגם כי אין אנו מבינים איך יהיה מתהפך מה שעבר - לפי שאנחנו בתוך הטבע והזמן, אבל לעתיד נראה ונבין זה ההיפוך לטובה. עכ"ל.

ובך ביאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (יומא כא.) בהא דאיתא (אבות פ"ה מ"ה) שבבית המקדש היו 'עומדים צפופים ומשתחווים רווחים', וז"ל, היינו לקבל באהבה

אך מלבד זאת שעלינו להאמין כי עוד יתברר שאותה רעה היתה רק לטובה, אזי מבואר בספה"ק כי

והנמשל מובן, הקב"ה ענה כנגדם, אין בידכם להבין כלל חשבונו של עולם בהיותכם כאן בעולם באמצע הנהגה של 'ששת אלפי שנים'... אם תרצו תשובה והסבר על הנהגתי בזה העולם, ברירה אחת בידי - להחזיר את העולם לתוהו ובוהו, כלומר, כקודם בריאתו של עולם, ואראה לכם דבר דבור על אופניו מתחילת הבריאה מדוע יארע כך וכו', ומה החשבון בהיזק פלוני וכו' וכו'... כאשר תראו את התמונה בשלימותה אז תכירו לדעת שהכל בחשבון וסדר ללא כל פגם ועוול.

טז. עוד עלינו להביא מה שביאר הגה"ק בעל ה'לשם' זי"ע (דרושי עולם התוהו ח"ב דרוש ד' ענף י"ח) במה שאמר הקב"ה לשרפי מעלה אם אשמע קול אחר אהפוך את העולם למים לתוהו ובוהו, וז"ל, הנה אין העניין על דרך גיזום [מלשון איום ועונש] וכדי להיפטר מן הצער [ר"ל, שלא דחאם הקב"ה בכדי שלא לענות על טענתם], אלא העניין הוא בדיוק ובמכוון, ומבאר כי היה צורך להמתיק מידת הדין ולא היה ניתן לעשות זאת אלא בב' אופנים. א. בהחזרת העולם לתוהו ובוהו עד שלא ישאר שום זכר לכל ברואי תבל מיום בריאת עולם. ב. על ידי הריגת עשרה הרוגי מלכות. וזהו שהשיב הקב"ה למלאכי השרת אם לא אקח אותם עשרה הרוגי מלכות אזי אצטרך להחזיר את העולם לכמות שהיה מקודם בריאתו בכדי להמתיק מידת הדין, ועל כן מוטב שיצאו הם להריגה למען קיום העולם. וז"ל, כי בחזרת העולם לתוהו ובוהו עתה אחר שהוא אחר שיצאו כל הנבראים אשר עד אותו הדור על מציאותם היה נתקן עי"ז גם כן כל התיקונים שנעשה בהריגתם כי היו נמתקים כל הגבורות על ידי חורבן העולם, עיי"ש עוד. והדברים נוראים למתבונן בהם.

כעין זה אמר הגה"צ רבי דניאל מובשוביץ ראש 'בית התלמוד' בקלם זצ"ל הי"ד לתלמידיו כשעמדו למסור נפשם עקד"ה בעת המלחמה הנוראה 'שהעולם הגיע למצב כזה שלא היתה לו יותר זכות קיום והוא היה ראוי לכליון מוחלט, לכן נבחרו עשרה הרוגי מלכות כדי שהם במותם על קידוש ה' יכפרו על העולם כולו, ואם שרפי מעלה יעכבו את הגזירה לא יהיה מה שיכפר על העולם ולא תהיה ברירה אלא להפכו למים' (בית קלם ח"א עמ' תלו).

וכך מסופר שאחר הסתלקותו בדמי ימיו של הגאון ר' צבי לעוויןזאהן זצ"ל, ראש ישיבת ראדין וחתנו של ה'חפץ חיים', אמר ה'חפץ חיים' לבתו האלמנה הרצוצה והשבורה, וכי היה עדיף שייחרב שלישי מן העולם... והנה אין אנו יודעים חשבונות שמים, ואין לנו את הכהן הגדול מאחיו החפץ חיים שייגלה לנו מכבשונו של עולם, אבל מי יודע איזו גזירה קשה נתבטלה על ידי אותם קרבנות הציבור אשר כיפרו בנפשותם על בני ישראל, ואשר על כן 'שרפי מעלה לא עכבו את הגזירה'.

יז. יש שביארו (כע"ז בחפץ חיים עה"ת פר' בלק) הא דאיתא בגמ' (שבת נה.) חותמו של הקב"ה אמת, שמדרך החותם שבו עצמו אי אפשר לראות כי אם אותיות הפוכות, אמנם אחר שחתמו בו על הקלף - והסירו מעליו את ה'חותם' אז יוכלו להכיר את האותיות של החותם על גבי הקלף בדרך ישרה, כיו"ב היא הנהגת הבורא, פעמים שבשעת מעשה אי אפשר לעמוד על טיבה, ואף נראה כי הכל 'להיפך', אך באמת אחר מעשה יראה האדם שכן היה ראוי להיעשות.

אומרו 'אף אני', כי מיהו המייסר זולת הקב"ה, ולכאורה נראה כאילו בא הכתוב לרבות ש'גם' הקב"ה ייסר, וביארו בספה"ק דבר נורא שכביכול אומר הקב"ה שבאותה שעה ש'יסרתי אתכם' אזי 'אף אני' באותם ייסורים, ש'ככל צרתם לו צר'י, ו'בזמן שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת, קלני מראשי קלני מזרועי' (הניגה פו:). וכאנתו לשון מבהיל שאמרו חז"ל לבאר הטעם שנגלה הקב"ה למשה רבינו במצרים מתוך הסנה, ואלמלי מקרא שכתוב אי אפשר לאומרו, וכך איתא במדרש (שמ"ר ג ה) 'אמר לו הקב"ה למשה, אי אתה מרגיש שאני שרוי בצער כשם שישראל שרויים בצער, הוי יודע ממקום שאני מדבר עמך מתוך הקוצים כביכול אני שותף בצערך, וכעין זה אמרו עוד (תנחומא שמות יד) 'ולמה מתוך הסנה ולא מתוך אילן גדול ולא מתוך תמרה, אמר הקב"ה כתבתי בתורה עמו אנכי בצרה'.

הרעה היא הכנה ו'סימן' לטובה העתידה לבוא, שהקב"ה רוצה להביא טובה גדולה על כן מביא תחילת את הרעה 'להכשיר' את האדם להיות כלי ראוי לקבל שפע ברכה רחמים וחסדים לאין גבול'.

ולא עוד אלא שאבינו אב הרחמן הוא עצמו מנחם ומרצה ומפייס אחר 'פרשת התוכחה', וכמו שכתב רש"י על הפסוק (משלי ג יב) 'את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצך', וז"ל, וכאב את בן ירצה - שרוצה בבנו להטיב לו ויפייסוהו לאחר שמכדו בשבט כן יערב לך הטובה אחר המכה. וכן כתב רבינו יונה בזה"ל, אחר שיוכיח האדם יוסיף לרצותו כאב שיוסיף לרחם על הבן אחר התוכחה ולכפול חמלתו עליו. עכ"ל.

והנה כתיב בפרשתן (בחוקותי בו כח) 'ויסרתי אתכם אף אני', וכבר הקשו המפרשים שלכאורה תמוה

יח. וכמו שביאר הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל (לב אליהו יתרו דף קכ) דברי חז"ל (ברכות נט.) 'לא נבראו רעמים אלא לפשט עקמומיות שבלב', ולכאורה צריך ביאור, אם זוהי מטרת הרעמים מדוע מביאם הקב"ה דווקא קודם ירידת הגשמים. אלא, פעמים ועולה ברצון הבורא להוריד גשמים ושפע לעולם, אלא שאין העולם ראוי לכך, לכן יביא רעמים לעולם - לפשט עקמומית שבלב - להכניע לבם אל הבורא יתב"ש, ובזה הם נעשים ראויים לברכה, ואז זוכים לגשמים.

ולדין, אותו רעם' גדול ונורא וירעם ה' קולו', אינו אלא כדי לפשט עקמומית שבלב, וכשעקמומיתו תתפשט - בהתחזקות האמונה בלבו, מיד יאר ה' פניו אליו ויחון אותו בדבר ישועה ורחמים.

וכן ביארו צדיקים בלשון הכתוב (תהילים קמו ח) 'המכסה שמים בעבים המכין לארץ מטר', שרמזו יש כאן למי שמתנסה בייסורים קשים ומרים, ונראה לו ש'עננים שחורים' באו עליו והם מחשיכים בעדו את אור השמש, ידע שבאמת כל 'חשכות' עננים הללו אינה אלא מפני ש'המכין לארץ מטר' - ומשכן ה'מטר' בתוך אלו העננים, ומתוך צרה יבוא הגשם להשקות צמאי חסדיך, ולא היתה זאת לרעה כי אם לטובה.

יט. מעשה היה בעיר בריסק בימי שבתו של המהרי"ל דיסקין זצוק"ל על כס הרבנות שם, באיזה תקופה נתרבו חילולי שבת בעיר, ויצאו תושבי העיר בליל שבת אחת לערוך 'הפגנה' גדולה. וחרה אפם של אנשי השלטון על ההפגנה כי היא נערכה ללא נטילת רשות מהרשויות, על כן מיהרו ואסרו את 'ראש הקהל' בבית האסורים, וכל שאר הקהל נמלטו על נפשם לביתם. צערו של ראש הקהל גדול היה - לשבת בשבת בחדר אפל וסגור, ללא יין לקידוש וללא סעודות שבת. ומי יודע מה יהיה גזר דינו בבית המשפט... אחר כשעתיים של צער, נפתחה הדלת והנה רואה הוא כי רבה של העיר - המהרי"ל דיסקין, מובל אחר כבוד לישוב במאסר עמו בחדרו, אז אורו עיניו של ראש הקהל מרוב שמחה, באמרו כדאי היה הדבר לשהות בחושך ללא חלות וללא יין - והכל בכדי לזכות לשהות שבת אחת במחיצתו של המהרי"ל.

ובזה ביארו בעלי המוסר את ה'סתירה' דכתיב (ישעיה סג ט) 'בכל צרותם לא צר', והנה הכתיב הוא לא באל"ף, והקרי הוא לו צר, ונראים הדברים כסותרים, אך באמת חדא מיתרצא בחברתה, כי כאשר יודע האדם שאיננו לבדו במעמקי צרותיו, אלא לו צר, שהבורא יתב"ש נמצא עמו בתוך הצרה, מעתה כבר לא צר, פרוחה הצרה והלכה לה, דמה טוב לו לאדם בעולמו יותר מעצם השהות עם הקב"ה כביכול.

כ. ואדרבה דייקא באותה שעת חושך ואפילה, שנדמה כאילו הקב"ה מסתיר פניו אזי הוא 'עמו אנכי' - ומתקרב ביתר שאת. וכבר אמרו שבשעה שאיש צובט את רעהו (א קיפ) הרי באותה שעה הוא מחזיקו ותופס אותו יותר בחוזק מבשעה שאוחזו בידו, כך בשעה שהקב"ה 'צובט' את האדם הרי הוא קרוב אליו ביותר ואוחז בו בחזקה...

וכמו שפירשו במה שנאמר (שם כג א-ד) 'מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר, בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני, נפשי ישובב ינחני במעגלי צדק, גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי', שפתח הכתוב להזכיר את השי"ת בלשון נסתר, ומסיים בלשון נוכח כי אתה עמדי, אלא שכאשר הכל מתנהל אצלו על מי מנוחות, בכי טוב, אזי השגחתו של הבורא ית' היא בבחי' לשון נסתר, שאינו רואה אותו במוחש ואינו קרוב אליו, אבל כאשר ח"ו 'כי אלך בגיא צלמוות' - כשמוסדי תבל מתמוטטים ויסורים באים עליו, באותה שעה הנה ה' ניצב עליו עד שיכול הוא לדבר אליו בלשון נוכח כי אתה עמדי.

דבר נורא כתב בספר 'מחשבת נחום' (להגה"צ רבי מנחם נחום רבינוביץ זצ"ל, מגזע ליניץ) במה שנאמר (שמות ג ו) 'ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלוקים', שהנה משמעות 'הבטה' היא הסתכלות מלמעלה למטה (רש"י בראשית טו ה), ולפי"ז צריך ביאור, מהו אומרו מהביט - וכי שייך לומר שמשה הביט אל האלוקים ממעלה למטה, אלא ביאורו, כי הקב"ה נגלה אל משה מתוך הסנה, שהוא מין אילן נמוך מקומת אדם, ובפרט כלפי משה רבינו שהיה גבוה עשר אמות (שבת צב.), ונמצא כביכול כביכול שהיה משה רבינו מביט מלמעלה, ועל כן הסתיר משה פניו כי ירא מהביט אל האלוקים, כי איך שייך שילוד אשה יהא כביכול גבוה יותר, ועל זה אמר לו הקב"ה 'ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים' (פסוק ז), ובמכוון נגלה אליו באופן כזה להראות לו עד כמה 'עמו אנכי בצרה', והיאך הקב"ה שוכן דייקא אצל בעל ייסורים... וכביכול הוא שורה כעת למטה.

מעשה היה אצל הרה"ק מרוז"ן זי"ע, אשר אחד מחסידיו בא לפניו והזכיר עצמו אודות איזה צרה צרורה שבאה עליו, וביקש שיאציל עליו הרבי מברכות קדשו שיצא מצרה לרווחה ומאפילה לאורה, ואכן, הרה"ק בירכו בכל לב, אך הלה לא נושע, וכך היה כמה וכמה פעמים... עד שפעם אחת נענה היהודי במר נפשו, כנראה ש'שכח' ממני הקב"ה (ח"ו). נענה לו הרה"ק ואמר, הנה כתיב (במדבר כד ג-ד) 'נאום הגבר שתום העין נאום שומע אמרי קל אשר מחזה ש-ד-י יחזה נופל וגלוי עיניים', וביאר, כי ד' מדרגות יש בשמות האדם - אדם, אנוש, גבר, איש. והחשוב שבכולם אדם (ילקוט חדש בריאת עולם והאדם, כז), לאידך, גבר היא דרגה נחותה. וזהו פירושו של מקרא נאום הגבר - מי שהוא בבחינת 'גבר' המורה על דרגה נחותה, הוא אומר שתום העין שהקב"ה העלים עיניו ממנו, אבל נאום שומע אמרי קל אשר מחזה ש-ד-י יחזה - אדם אשר רואה ומתבונן בדרכי מעלה יודע אל נכון שככל שהוא נופל ומצבו נואש, בעת ההיא הקב"ה גלוי עיניים אליו יותר מבכל עת, כי בזמנים אלו לא די שאין השי"ת מסתתר ממנו אלא עוד מוסיף להשגיח עליו בהשגחה יתירה בחסד וברחמים.

משל למה הדבר דומה, לאחד שדופק על דלת חברו, והנה כל זמן שיש אור ב'קוקער' (-העינית הקבועה בדלת) סימן הוא שאין אחד מאנשי הבית העומד על יד הדלת מבפנים לראות מהנעשה בחוץ, אך אם החשיך הקוקער הרי זה מורה בעליל כי אחד התקרב אל הדלת ומביט בו, כך גם בעת חושך ואפלה, הרי עצם ה'חושך' מראה באצבע על גודל קרבת ה' לעמו דייקא בשעה קשה זו, כי בכל צרתם לו צר ועמו אנכי בצרה.

סיפר הגה"צ מוויידיסלוב חתן הרה"ק רבי שלום משאץ זי"ע שבימי ה'מלחמה' נאסר במקומות רבים להעלות אורה בבתים בלילות (מפחד שמא יכיר האויב היכן הוא מקום יישוב) על כן היו דרי העיר מכסים את חלונות הבית בחתיכת 'בד' שחורה, וכך לא ראו מחוץ לבית ש'הבית מלא אורה'. והנה, כשבאו לקנות את הבד היה המוכר מברר שני דברים לדעת איזה סחורה לתת ל'קונה', ואלו הן. א. חוזק המנורה המאירה בחדר, ב. קרבת האורה לחלון הבית. כי ככל שיתרבה האור יש לכסות את החלון בבד עבה ושחור יותר. וכן, לפי ריבוי קרבת המנורה לחלון כן יתרבה עביות ושחרות הבד המכסהו. ומזה למדנו כלל גדול לדידן, כשנראה לנו שהקב"ה כביכול כיסה והסתיר מאתנו את האורה בבד שחור ועבה (הסתיר פנים)... עלינו לעיין בשני דברים אלו, אז נבין שככל שהבד יותר עבה ושחור, טמון תחתיו אור גדול יותר - אור המאיר ובא מאחורי המחיצה המבדלת, ואור הישועה הלזה קרוב מאד, ובקרוב ממש יפציע השחר והשמש תזרח בארץ.

ידוע דבר המעשה ב'בעל שם' ממיכלשטאט זי"ע, שמנערותו מפורסם היה כחכם הרזים פיקח אדיר אשר במוחו החרף והשנון כל רז לא אניס ליה, פעם רצה הגראף שבמחוז מגוריו לחזות במו עיניו בפלא הגדול, שלח אחריו וקראו להתייצב לפניו ביום פלוני בשערי ארמונו כי ברצונו לשוחח עמו (כשהיה בן חמש שנים)... בהגיע העת והשעה המיועדת ציווה הגראף לכל משרתיו ואנשי הבית שיעלמו ממקום משמרתם ובהגיע הילד החכם יצטרך למצוא את מקום מושב הגראף בכוחות עצמו... הילד הגיע לחצר הגדולה אשר לפני הארמון הגדול, והגראף רואה מחלון חדרו איך שהילד עומד לרגע - מתבונן ובודק את כל הבנין על כל קומותיו... והנה, ראה זה פלא תוך דקות ספורות והנה הוא עומד בשער טרקלינו של הגראף ומברכו לשלום... ושאלהו הגראף, אמור נא יקירי, מנין ידע מר היכן מקום מושבי והרי הבית מלא בחדרים ומבואות מדוע החלטת לפנות דייקא לחדרי זה, ויען הילד ויאמר, בעמדי

באר הפרשה - פרשת בהר בהזקות

האולם ואמר, אחינו בית ישראל שמעו הרי הוא אומר (דברים כא א) 'כי ימצא חלל באדמה ויצאו זקניך ושופטיך', אנו על מי להביא עגלה ערופה על העיר או על העזרות, געו כל העם בבכיה וכו', והקשו בגמ' 'וירושלים בת אתווי עגלה ערופה היא, והתניא עשרה דברים נאמרו בירושלים וזו אחת מהן אינה מביאה עגלה ערופה, ועוד 'לא נודע מי הכהו' כתיב (שם) והא נודע מי הכהו, אלא כדי להרבות בבכיה. ומבואר להדיא בדברי הגמ' על החוב המוטל על כל בית ישראל להרבות בבכיה 'מה' זאת עשה לנו אלוקים, להרבות בבת ציון תאניה ואניה, והיינו כדי להשריש בקרבנו שיש כאן צרת רבים, והקב"ה 'דיבר' אל כל בית ישראל.

וזכר אמרו בגמ' (שבת קה:): 'כל המוריד דמעותי על אדם כשר הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנוזי'.²

(תהילים צא טו) הם נתונים בשעבוד ואף אני כסנה ממקום צר, לפיכך מתוך הסנה שכולו קוצים'.

'מה' תשתוחחי נפשי - ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה

עוד נאמר בעניין מיתת שני בני אהרן 'ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה',³ ללמדנו על החיוב להיות מיצר בצערן של ישראל, ולהרגיש את גודל הכאב של כל המשפחות הרבות⁴ (ישלח להם ה' נחמה במהרה).

והבי איתא בגמ' (יומא כג.), מעשה בשני כהנים שהיו שניהן שוין ורצין ועולין בפּבּש (כדי לזכות בתרומת הדשן), קדם אחד מהן לתוך ארבע אמות של חברו נטל סכין ותקע לו בלבו, עמד רבי צדוק על מעלות

מחוץ לשערי ארמון' והנה רואה אנכי כי בכל החדרים הווילונות פתוחים ועומדים בצדי החלון, זולתי בחדר אחד ויחיד שם סגורים ומוגפים כל הווילונות... משם מיהרתי להחליט כי בוודאי כל הווילונות עומדים צידה כדי שלא יסתירו את האורה ליושביהם... רק באותו חדר שהווילונות סגורים שם מסתתר הגראף - המלך העומד ומתבונן חוצה מתי אבוא לתוכי הארמון הגדול ואדע להיכנס לחדרו ולמצאו...

לימים אמר כי כאן למד יסוד גדול בעבודת ה' - כשאדם רואה ווילונות סגורים והחשכה שולטת - כגון שמתפלל שוב ושוב על איזה ישועה נחוצה ונראה לו שאינו נענה, או שיש לו נסיונות בענין מסויים שאינו מצליח להיפטר מהם... ידע כי שם מסתתר הבורא - מלך העולם העומד ומתבונן מתי יבוא בנו יקירו וימצאהו בתוכי המבוך הגדול הזה. ולעניינינו יאמר עוד, דייקא בתוך החושך נמצא הקב"ה...

כא. הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע (אמרי שפר שמיני) מבאר בהא דכתיב אחר מיתת נדב ואביהוא 'יאמר משה אל אהרן ולאעזר ולאיתמר בניו ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרומו ולא תמותו וכו' ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף ה' (י ו), שלכאורה מה עניין זה לזה, ומה שייכות יש בין הסיפא - אחיכם כל בית ישראל יבכו לרישא. אלא שכך אמר להם משה רבינו אתם אל תפרעו שערות ראשיכם ואל תקרעו בגדיכם להראות אבלות, כי אתם צריכים לקבל את הדין באהבה ובשמחה, אמנם שאר כל העם צריכים לבכות ולהתאבל על השריפה אשר שרף ה', כי המה אסורים לקבל צרת אחרים בשמחה אלא 'יבכו את השריפה' - הצרה הגדולה הזאת. ובאמת אין בזה סתירה כלל, אלא 'כל בית ישראל' צריכים לקבל את הדין באהבה ומאידך לבכות את השריפה אשר שרף ה'...

כב. סיפר הגאון רבי שמחה ווסרמן זצ"ל בנו של הגה"ק רבי אלחנן זי"ע הי"ד, כי בהיותו ילד כבן עשר שנים זכה להיות בצל קדשו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע ביום הכיפורים, והנה באותה שנה לא נשא הח"ח דברי התעוררות אלא רק קודם תפילת נעילה אמר בקוצר אמרים, היאך אפשר לישיב על כסא שלם ונוח בשעה ש'אין השם שלם ואין הכסא שלם'... וגעה כל העם בבכיה.

אחיי ורעיי, אין לנו את מרנא ה'חפץ חיים' שיפתח סגור לבבנו, אך כיצד ניתן לישיב שאנן כשמאות יהודים יראים ושלמים יושבים בימים אלו על כסאות נמוכים ומתאבלים מרה...

כג. וכך מבארים בשם הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע בלשון הגמ' 'כל המוריד דמעות', מדוע נקטו לשון דמעות, ולא אמרו 'כל הבוכה' וכיו"ב. אלא כי דמעות הוא מלשון 'דימוע' ועירוב, וכוונת דברי הגמ' שבשעה שמסתלק אדם כשר על כל אחד לערב עצמו בתוכי הצרה, ולהרגיש שהוא חלק מהכלל, ולהכיר שהצרה באה עליו ומחמתו, אז ישוב אף ה' ויתנהג עם בניו במידת החסד והרחמים.

כד. ובאמת, אי אפשר לתאר איזה רעש גדול שנעשה בשמים על ידי אותם 'דמעות', שהנה אומרים אנו ב'סליחות' מכניסי דמעה הכניסו דמעותינו לפני מלך מתרצה בדמעות, משל לבעל החנות שהעמיד 'מוכר' לשרת את

זה ממנהג העולם אירע לנו, וצרה זו נקרה נקרה (מלשון מקרה) הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להתדבק במעשיהם הרעים ותוסף הצרה צרות אחרות, הוא שכתוב בתורה 'והלכתם עמי בקרי, והלכתי עמכם בחמת קרי', כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו^י אם תאמרו שהוא קרי אוסף עליכם חמת אותו קרי^י, עב"ל^י.

'מה' ה' אלוין שואל מעמך - נחפשה דרכנו ונחקרה כבר מילתנו אמורה בדברי הרמב"ם (פ"א מה' תעניות ה' ב-ג) וז"ל, ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן וכו', וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם. אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר

הקונים, הרי מטבע הדברים כשנכסים קונים לחנות עומד זה המוכר ומנהל עמם 'משא ומתן', והרשות בידו להוריד בעת הצורך מעט מדמי המקח, אמנם כאשר נכנס איש הדור בלבשו אשר כל תהלוכותיו מעידים כי 'לעסקים גדולים' בא הנה - את זה ישלח ה'מוכר' מיד לחדרו של בעל הבית, ולא ידבר עמו מטוב ועד רע כלל וכלל... אף אנו אומרים למלאכים - הכניסו דמעותינו כמות שהם אל הבורא יתב"ש כי אינכם 'מבינים' כלל בדמעותיהם של בני ישראל הנאנקים ונדחקים תחת צרותיהם ברוח ובגשם ממחרפיהם ומלוחציהם, וכלשונו של הרה"ק מפיאסצנע זי"ע הי"ד בספרו 'אש קודש' וז"ל. האם טעם כבר מלאך צערו של ישראל בשעה שמכים אותו, או את בשתו בשעה שרודפים אותו ומבזים אותו, או את פחדו או את ענותו בשעה שאין לו מזונות ח"ו. על כן השתדלו והרבו תחינה - בתפילה עלינו, אבל את הדמעות הכניסו דמעותינו לפני מלך מתרצה בדמעות מבלי ליגע בהם כלל.

ועל דרך זה ייאמר כי אפילו המלאכים אינם יכולים להבין עומק הצער והכאב על מה שהתחולל, אלא רק הקב"ה, והוא סופרן ומניחן בבית גנזיו להמתיק בהם כל הדינים רח"ל ולהשבית כל המקטרגים, וכמו שאומרים בסליחות 'שתשים דמעותינו בנאדך להיות'...

כה. כתב הרה"ק ה'נועם מגדים' זי"ע (פר' בא) בזה"ק הסמיכו את הפסוק (תהילים פט טז) 'אשרי העם יודעי תרועה' לפסוק (שמות י א) 'בא אל פרעה', וביאר במשל למי שזכה להיכנס לארמון המלך לדבר עמו, והנה בשעה שהמלך דיבר עמו היה הלה מביט על הציורים שעל כותלי הארמון ועל המנורות המפוארות התלויות שם - תחת להביט בנועם זיו המלך ולשמוע את דברו. וכראות המלך שאין הלה שומע את אשר הוא דובר אליו, החל מכה במקלו על ראשו, ואם הלה שוטה יברח מיד מפחד מכות המלך, אך החכם יודע כי אדרבה - המלך הכהו אך ורק מאחר שברצונו לדבר עמו. וזהו 'אשרי העם יודעי תרועה' תרועה מלשון רעה - כשקורה אותם דבר רע יודעים הם את אשר לפניהם אשר תכלית 'המכות' הם לגודל אהבתו של הקב"ה לבניו חביביו וברצונו 'לדבר' עימם על ידי שישובו אליו (ועיי"ש מה שביאר את דברי זוה"ק).

והדבר דומה לאב שהגיע לביתו באישון ליל, ומצא שהדלת נעולה, ואין בידו להיכנס כי כל בני הבית כבר עלו על יצועם, הקיש האב על הדלת פעמים רבות ובקול גדול, ו... לריק היו כל מאמציו, הם ממשיכים בשנתם העריבה, בלית ברירה הכניס האב לתוך הבית מוט ברזל ארוך והחל לדפוק בו על ראש בניו, וקיוה לעוררם שיפתחו לו את שערי הבית ויוכל להיכנס להיות עמם. נבהל הבן והחל לבכות עד שכולם התעוררו ובכו אף הם, ולא הבינו מדוע עומד מאן דהוא מחוץ לבית ומכה אותם במקל מברזל, אך לו חכמו יבינו וישכילו, כי אין המכה אדם רע אלא אביהם אוהבם, אשר כל רצונו שיפתחו לו השערים, ויוכל להיכנס לבית להיות עמם בצוותא חדא... וזהו שנאמר (שה"ש ה ד) 'דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עליו' שהקב"ה רוצה להתקרב אלינו, אך לפעמים אין בידו אלא להשליך ידו מן החור רח"ל עד שנתעורר אליו.

כו. והנה לא מצינו לשון נורא כזו 'דרך אכזריות' בכל ספר 'משנה תורה' להרמב"ם, ובפשוטו הטעם שכאן 'יצא מגדרו' וכתב לשון כזו, משום שאם יאמרו שזה ממנהג העולם ודרך מקרה הרי עי"ז יבואו עוד צרות רח"ל, וכמו שכתב הרמב"ם בהמשך דבריו, עיי"ש. אך אפשר לבאר עוד, כי האומר שהקב"ה זעזע את העולם ולקח נפשות רבות לחינם, אין זו אלא מחשבה אכזרית, כי היאך ניתן להעלות על לב מחשבה כזו, אשר הקב"ה שהוא 'אב הרחמים' יגרום צער נורא כזה, בנים מבכים מרה את אבותיהם, וההורים מבכים את בניהם כי איננו, בחורי ישראל מתים ואלמנות זועקים 'סתם' בלא סיבה... אין זה אלא מפני שהקב"ה תוקע עתה בשופר גדול לעורר אותנו, ועלינו 'לשמוע קול שופר'...

כז. וכבר אומרים בשם הרה"ק בעל התניא זי"ע לבאר במה שאמר דוד המלך (תהילים לב ט) 'אל תהיו כסוס כפרד אין הבין', כי מדרך הסוס שבשעה שמכים אותו הרי הוא ממשיך בהליכתו מבלי לסובב ראשו להתבונן מי הוא

באר הפרשה - פרשת בהר בהזקותי

על כן נחפשה דרכינו ונחקורה כט ונשובה ל עד ה' לא, להם להסיר הצרה מעליהם' לב. וזכור נזכור מקרא מלא ובוה ישוב חרון אף ה' מעמו, וזה הוא שיגרום שדיבר הכתוב (דברים י יב) 'מה ה' אלוקיך שואל מעמך

המכה אותנו, ועל כך זעק דוד, אל תהיו כסוס כפרד אין הבין - אל תמשיכו בדרככם כמימים ימימה מבלי לעצור ולהתבונן מה רצונו של הקב"ה שהוא המכה אתכם.

כח. כי לא 'הצער' עיקר אלא למעשה, וכמו שפירשו בדברי הגמ' (שבת קה): 'כל המוריד דמעות על אדם כשר הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו, וצ"ב, מהו העניין להניח דמעות אלו בבית גנזיו, אלא שכאשר יהודי מתעורר על פטירת אדם כשר וכן בשאר צרות והוא מוריד דמעות, הקב"ה מניחם בבית גנזיו, כמי שאומר הבה נעיין בדמעות אלו מה יהא בסופם, ומה יצא למעשה מכל ההתעוררות והבכי, האם אכן ישנה דרכיו אם שמא תתפוגג התעוררות הלב ויחזור לשיגרת החיים כאילו לא היה כלום...

דבר נורא אמר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע לבאר בפרשתן (בחוקותי כו מ-מא) 'והתודו את עוונם ואת עון אבותם במעלם אשר מעלו בי ואף אשר הלכו עמי בקרי, אף אני אלך עמם בקרי' וגו', ולכאורה תימה רבתי היא, אם כבר התודו את עוונם ואת עון אבותם נמצא שחזרו בתשובה ומדוע 'אף אני אלך עמם בקרי', ומבאר החפץ חיים, וז"ל, אלא כאן מלמדנו הכתוב, כי וידוי בלא תשובה וחרטה וקבלה על להבא אינו כלום, ומכיון שהמה רק מתוודים על המעל שמעלו בה, אבל אינם מקבלים על עצמם על להבא שלא ילכו עמו עוד בקרי, לפיכך לא הועילה תשובתם' (ח"ח עה"ת).

כט. איתא בגמ' (שבת קו). 'אחד מבני חבורה שמת תדאג כל החבורה כולה', ובוודאי מן השמים רוצים בעת הזאת ש'ידאג כל העולם כולו', שהרי עיננו הרואות שאותם קרבנות הציבור הם מאחינו כל בית ישראל מכל העדות, ומכל מקום שהם מארבע כנפות הארץ.

כבר עמדו על דיוק הלשון תדאג כל החבורה כולה, מדוע כפל לומר כל כולו, וביאור הדברים, שהנה כתב הלבוש (או"ח תקפ"ב ס"ח) שאין לומר בנוסח התפילה בראש השנה 'מלוך על כל העולם כולו בכבודך' כי אין זה אלא כפל הלשון, רק יאמרו 'מלוך על העולם כולו', אמנם ה"ט"ז (שם סק"ח) מיישב, לפי מה דקיי"ל בכל התורה ש'רובו ככולו', מעתה, אם נאמר רק 'מלוך על העולם כולו בכבודך' היה אפשר לפרש שהכוונה היא על רוב העולם בלבד שאף זה נכלל ב'כולו', לכן אנו מאריכים בלשונונו לומר שימלוך הקב"ה על כל העולם כולו, ולא רק על רובו. על דרך זה יתפרש גם לשון הגמ' 'תדאג כל החבורה כולה', שאין די ברוב החבורה, אלא ידאגו כולם.

ועומק הדברים הוא, שאילו היו מעוררים שהצרה הזאת באה עלינו מחמת חסרון ביראת שמים אזי היו אומרים אלו שיש להם ביראת שמים, שאין לנו שייכות לדבר, ואין אנו צריכים לדאוג ולהתעורר, כמו כן אם יאמרו שהצרה באה עקב חסרון בבין אדם לחברו הרי כל בעלי מידות טובות היו משתמטים שאין הקב"ה 'מדבר' אליהם, על כן אמרו תדאג כל החבורה כולה - הקב"ה מדבר לכל אחד ואחד באשר הוא, וכולם צריכים להתחזק, ולב יודע מרת נפשו אלו דברים עליו לתקן בעצמו.

איתא בגמרא (ב"מ פה:) על הפסוק (ירמיה ט יא) 'על מה אבדה הארץ' - אמרו חכמים ולא פירשוהו, אמרו נביאים ולא פירשוהו, עד שפירשו הקב"ה בעצמו, שנאמר (שם יב) 'יאמר ה' על עזבם את תורת אשר נתתי לפניהם'. וצריך ביאור, אם החכמים והנביאים לא ידעו על מה נענשו בני ישראל בחורבן ביהמ"ק והגלות, א"כ מה טענה יש על בני ישראל, הרי ק"ו הוא שגם הם עצמם אינם יודעים על מה אבדה הארץ. אלא הוכיח מכאן הגאון רבי אלעזר מנחם שך זצ"ל, כי אכן, פעמים רבות ידע האדם בנגעי עצמו אף יותר טוב מהנביאים והחכמים, כי ענין התיקון שייך אצל כל אחד ואחד לפי מה שהוא... וכל אחד יודע את הדברים שבלב שהוא עצמו צריך לתקן ולשפר, וזהו שאמרו 'שאלו לחכמים, לנביאים ולא פירשוהו' ואעפ"כ יש ביד האדם עצמו לדעת היטב מה עליו לתקן, והוא דברים שבין אדם לקונו בלבד.

ושמעתי להוסיף בזה דבר נפלא, כי הנה אמרו חז"ל (ב"ב יב): 'מיום שחרב בית המקדש ניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה לשוטים', עוד אמרו (סוטה ג.) 'אין אדם חוטא אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות', ומעתה יש לומר שכאשר שאלו את הנביאים על מה אבדה הארץ לא ידעו לענות כי היה זה לאחר שחרב בית המקדש וניטלה הנבואה מהם, ולמי ניתנה - 'לשוטים', לכל אחד ואחד ברוח שטות שיש בו משעה שחטא, כי שם ניתן לו כח נבואה לדעת 'על מה אבדה הארץ' ובאיזה דבר עליו להתחזק...

ל. ידוע שהמביא קרבן היה צריך לסמוך עליו ולהתוודות, ואף אנו שהבאנו מ"ה קרבנות עולה להקב"ה עלינו לסמוך עליהם - להתחזק על ידם, ולשוב בתשובה בכדי שיעלו הקרבנות לריח ניחוח לכפר על כל העם.

עד שאינו יכול להתרומם בעצמו מיד יחושו אליו כל קרוביו וידידיו לעזור אותו. אכן בת ישראל נפלה לא תוסיף קום - שאין לה כח לקום מעצמה, ואם כן מן הדין היה שכל שרפי מעלה יבואו לעזרתה, ועל כך מקונן הנביא מדוע לא באו לעזרתה. והתשובה היא בהמשך העניין (פסוק ד) 'כי בה אמר ה' לבית ישראל דרשוני וחיו', ופירש בתרגום יהונתן 'תבעו דחלתי ואתקימו' - תבקשו יראת שמים ועי"ז תחיו.

כי אם ליראה', בהתחזקות יתירה בכל ענייני יראת שמים, ובביצור החומות והגדרים המרחיקים את האדם מן העבירה לג.

וכה איתא בנביא (עמוס ה א-ב) 'שמעו את הדבר הזה אשר אנכי נושא עליכם קינה בית ישראל, נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל, ומבאר ה'מלבי"ם', שהנה כאשר אדם נופל נפילה שאין בה סכנה נותנים לו סובביו לקום בעצמו, אמנם אם יפול נפילה מסוכנת

לא. רמזו אמרו במנהג אנשי ה'חברא קדישא' להכריז אחר הלוויה שלא ישוּבו על עקבותיהם לחזור באותה דרך בה הלכו אחר 'המיטה' אלא שיחזרו מדרך אחרת, ויש בזה לרמז, שאל נשוב לסדר היום כאילו לא אירע דבר, ונמשיך לילך באותם דרכים שהלכנו בהם, אלא עלינו לשנות את דרכינו ולהתחיל 'ללכת' בדרך אחרת...

לב. פעם הגיע איש כפרי אל העיר הגדולה, וראה שם פועל של 'חברת הטלפונים' מסדר 'קו טלפון' (phone line), וכך מעשהו, בתחילה קדח חור בכותל הבית ומשך בו 'חוטים', ואח"כ חיבר לשם מכשיר טלפון, והנה נשמע הקול מקצה העולם ועד קצהו, התלהב הכפרי למראה ה'פלא' הגדול ושאל את הפועל 'מה יקר חסדו' - כמה עולה התקנת טלפון, השיב לו הלה 1,000 שקלים. אמר הכפרי לעצמו, וכי בשביל עשיית כמה חורים אשלם סכום עתק שכזה, והרי יכול אני לעשות זאת בעצמי בכמה רגעים... רץ אל ביתו וקדח בקיר הבית והכניס מכשיר אל החור, הניח את הטלפון סמוך לאזניו אך אין קול ואין עונה... עד שאמרו לו גולם שכמותך, וכי על ידי חור בקיר ניתן לשמוע שיחות... אלא צריך להכניס תחילה 'חוטים' להתחבר לחברת הטלפון הראשית ורק עי"ז יעבור הקול בהם עד שיגיע לאזניך...

עומדים אנו בשעה קשה כזו כשליבם של כל בני ישראל 'מחורר' קרוע ומורתח, אלא שאין די ב'חור' בלבד, רק עלינו להכניס 'חוטים' באותם חורים - אלו הקבלות הטובות לתיקון המעשים, ועי"ז נהיה 'מחוברים' לאבינו שבשמים, וישמע קולנו למרומים...

הרה"ק מדז'וריק זי"ע היה אומר שההפרש בין אדון למלך - שהאדון עושה ככל העולה ברצונו ואילו המלך צריך להימלך בשריו ויועציו ואינו מוציא גזירה או פסק דין ככל העולה על רוחו לבד. ואכן בטרם פרוץ ה'מלחמה' (מלחה"ע השניה) אמר הרה"ק שעתה נעשה הקב"ה כ'אדון' וכביכול אינו נמלך בצדיקיו ונגזרה הגזירה....

הוסיף על דבריו חתנו הרה"ק ממאכניווקא זי"ע שלכן ביקש מאתנו כביכול על ימים אלו - אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם - כלומר, שאיהפך לבחינת מלך, ואהיה מוכרח להימלך בצדיקים וכן לשמוע את דעתם (בתפילתם) של כל בני ישראל המתחננים אלי לתת להם שנה טובה ומתוקה שנת גאולה וישועה בכל עניניהם... לטוב להם כל הימים (מפי המשב"ק הרה"ח הנודע ר' שרגא בעלז, ושיבח הרה"ק הרמ"מ מלעלוב זי"ע פירוש זה עד מאד).

מעשה יש לומר כי אם נקבל עלינו עול מלכות שמים נזכה שיהיה הקב"ה בבחינת 'מלך', ועי"ז ישמע לקול שוועתנו ואנקתנו לבטל מעלינו כל גזירות קשות, ולהחיש קץ ישועה ונחמה במהרה.

לג. בשנות המלחמה הנוראה נשאל הרה"ק ה'קדושת ציון' מבאבוב זי"ע הי"ד היכן הקב"ה... היאך הקב"ה מעלים עיניו ונותן לרשעים ימ"ש להשמיד להרוג ולאבד את היהודים. השיב ה'קדושת ציון' במשל, ל'בעל בעמיו' שדר

בבית גדול רם ונישא, ובסביבות הבית היה חצר עם גינת דשא, בקצה הגינה עמדה חומה להפריד בין הגינה לבין היער שהיה מעבר השני, בו תרמוש כל חייתו יער, אריות וזאבים ודובים ושאר חיות טרף, ותמיד היה האב מזהיר את בנו הילד הקטן לבל יעז לעלות על החומה ולעבור לצד השני פן תתפסנו חיה מסוכנת ותטרוף אותו רח"ל, אך כדרכם של ילדים לא שמע הבן לקול אביו, ומפעם לפעם היה מטפס וקופץ לתוך היער והיה האב רץ תיכף ומיד להחזירו בשלום. עד שיום אחד החליט האב לחנך את בנו פעם אחת ולתמיד... התחפש האב לאריה והחל להלך על ארבע ולהשמיע שאגות ארי, וברגע שהניח הילד כף רגלו ביער מיהר ה'אריה' ופער פיו לרווחה ונשך את הילד, הלה נבהל ביותר וזעק בקול אבא, אבא, הצילני נא מיד... כשחזר הבן אל הבית כשהוא פצוע ונשך פנה אל אביו, ואמר לו, מדוע לא מיהרת להציל אותי מידי האריה, והרי צעקתי אבא, אבא, נענה לו האב, בני יקירי לא היה זה אריה אלא אני בעצמי נשכתי אותך למען תלמד על בשרך שאסור לעבור את הגדר... ובזה השיב ה'קדושת

באר הפרשה - פרשת בהר בהזקותי

אתר ואתר, מתחזקים בעבודת בוראם - יתגדל ויתקדש שמיא רבא ליה.

אב הרחמים הוא ירחם עם עמוסים, יחוס וירחם על שארית הפליטה, יחוש לנאלנו ושמחת עולם על ראשינו, ייטיב ה' ולא יוסיף לייסרה עוד, ולא ישמע עוד שוד ושבר בנבולנו, ומחה ה' דמעה מכל כל פנים, ובנחמת ציון וירושלים במהרה ננוחם.

זכר כתב הרשב"ם לבאר מה שנאמר במיתת שני בני אהרן 'הוא אשר דיבר ה' לאמר בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד' (י א) - זהו כבוד שכינה שרואה בניו מתים ומניח אבלו בעבודת בוראו, אף אנן נעני ונאמר על דרך זה כי 'בת קול' יוצאת ומכרזת מקצה עולם ועד קצהו בקרובי אקדש, על ידי שכל 'הקרובים' אל החלל, אלו בני ישראל די בכל

ציון, כי כל הצרות והייסורים אינם באים אלא מידי הקב"ה אשר התחפש ל'אריה', למען נשכיל לילך באורחותיו ולא נתרחק הימנו...

לד. וכה אמר הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע לאחר המלחמה הנוראה בה איבד את ב"ב ואת כל י"א צאצאיו הי"ד, כתיב (תהילים לג ט) 'כי הוא אמר ויהי הוא ציוה ויעמוד', והרי אין 'ויהי' אלא לשון צער (עי' מגילה י:), והכי קאמר, הוא אמר ויהי - אותו רבש"ע אשר אמר וציוה שיבוא הצער והוא הביא את הצרה, הוא ציוה ויעמוד - שנקום ונעמוד ונתנער מעפר, ושלא נהיה שקועים בעמק הבכא, אלא חזק חזק ונתחזק.

והרי זמן תשובה עתה לכל, וכבר אמרו צדיקים שמאחר שתשובה היא מצוות עשה שבתורה, אם כן צריך לעשותה בשמחה ובטוב לבב כשאר מצוות התורה, וכן רמז לה הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (ויגש ד"ה ועתה, וכן בדברי שמואל עמו' צה, ועוד) בפסוק (בראשית מה ה) 'ועתה אל תעצבו', שהרי 'אין ועתה אלא תשובה' (בר"ר כא ו), אבל 'אל תעצבו' - אל תקיימוה מתוך עצבות.

ואין סתירה כלל בין הבכייה והאבל להתחזקות מתוך שמחה, וכמו שאמר הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע (מעשה איש ח"ד קסג, י"א בשם הגרי"ז מבריסק), שלכאורה יש מקום להקשות שהרי 'איכה' דברי נבואה היא, והרי אמרו חז"ל (שבת ל:) 'אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה', א"כ קשה כיצד נתנבא ירמיהו את 'מגילת איכה' שהם דברים הקשים כגידיים ומוציאים את האדם מכלל השמחה. אלא מכאן, שאפשר לשמוע נבואות קשות ואף לקונן עליהם - בכזו תבכה בלילה, ובאותה העת גם להיות בשמחה, והיינו שוודאי צריך 'להתאבל' אבל לא להיות ב'עצבות' ח"ו.